

موانع استفاده از مجلات دسترسی آزاد به عنوان کانال انتشاراتی از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاههای علوم پزشکی کشور

دکتر لیلا خلیلی

عضو هیات علمی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان

l.khalili@azaruniv.edu

*The First National Congress of Libraries and
Information Center in Medical Universities
Pathology & Treatment of Information Flow*

18-19 november 2014

نخستین همایش ملی کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی

دانشگاه های علوم پزشکی

تألیف شناسی و آسیب زدایی جریان اطلاعات

۲۸-۲۷ آبان ماه ۹۳

مقدمه

مجلات یکی از رسمی ترین کانالها برای انتشار و جریان اطلاعات می باشند.

مجلات دسترسی آزاد، مجلات الکترونیکی هستند که متن کامل مقالات آنها بلافاصله بعد از انتشار بطور رایگان در اختیار تمامی کاربرانی که به اینترنت دسترسی دارند قرار می گیرد.

کسب اطلاعات روزآمد در حوزه پزشکی امری حیاتی است، شاید همین ویژگی باعث شده است که این حوزه یکی از فعالترین حوزه ها در استفاده از سیستم دسترسی آزاد باشد.

حوزه پزشکی ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست؛ بنحوی که بیشترین مجلات دسترسی آزاد در ایران در حوزه پزشکی منتشر می شوند.

*The First National Congress of Libraries and
Information Center in Medical Universities
Pathology & Treatment of Information Flow*

18-19 november 2014

نخستین همایش ملی کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی

دانشگاه های علوم پزشکی

آسیب شناسی و آسیب زدایی جریان اطلاعات

۲۸-۲۷ آبان ماه ۹۳

مسئله ، هدف و سوال پژوهش

مسئله پژوهش: مطالعات پیشین نشان داده است که علی رغم دیدگاه مثبت پاسخگویان (پژوهشگران) به دسترسی آزاد، آنها تجربه انتشار کمی در این مجلات داشتند. بنابراین نیاز است مشخص شود چه عواملی در عدم انتشار مقالات از طریق مجلات دسترسی آزاد نقش داشته اند.

هدف پژوهش: این پژوهش قصد دارد موانع انتشار مقاله در مجلات دسترسی آزاد را از دیدگاه محققان پزشکی مورد مطالعه و بررسی قرار دهد.

سوال پژوهش: چه عواملی در عدم استفاده از مجلات دسترسی آزاد به عنوان یک کانال انتشاراتی تاثیر دارند؟

*The First National Congress of Libraries and
Information Center in Medical Universities
Pathology & Treatment of Information Flow*

18-19 november 2014

نخستین همایش ملی کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی

دانشگاه های علوم پزشکی

آسیب شناسی و آسیب زدایی جریان اطلاعات

۲۸-۲۷ آبان ماه ۹۳

روش پژوهش

روش پژوهش: پیمایشی توصیفی
ابزار گردآوری اطلاعات: پرسشنامه

جامعه آماری: اعضاء هیات علمی ۳۸ دانشکده پزشکی دانشگاههای علوم پزشکی
حجم نمونه: ۳۶۷ نفر
روش نمونه گیری: به روش خوشه ای

توزیع و گردآوری پرسشنامه: بصورت حضوری و همچنین بصورت فایل ضمیمه شده ورد

پایایی: براساس آلفای کرونباخ ۰/۸۵۹.
روایی: محققین دیگر و مطالعه آزمایشی در جامعه مورد مطالعه

یافته ها

به منظور پاسخ به سوال پژوهش یافته های تحقیق در دو بخش تنظیم شد. در بخش اول با استفاده از میانگین، رتبه ۱۲ گویه محاسبه شده است. در بخش دوم، هر کدام از ۱۲ گویه با توجه به فراوانی، درصد و درصد جمعی در جدول مربوطه نشان داده شده و توضیحات لازم ارائه شده است.

بخش یک: موانع انتشار در مجلات دسترسی آزاد از طریق محاسبه میانگین نمرات

از نظر شرکت کنندگان پژوهش مهمترین مانع در عدم انتشار در مجلات دسترسی آزاد، دریافت هزینه انتشار می باشد. این گویه با میانگین ۵.۵۲ تنها گویه بالای ۵ است.

میانگین هشت گویه (نمایه نشدن در ISI، برداشت نادرست همکاران، دیدگاه تجاری ناشران، مسئله سرقت علمی، فقدان گارانتی، انتشار مقالات کم کیفیت، داوری ضعیف مقالات، پرستیژ پایین مجلات دسترسی آزاد) بالاتر از میانگین فرضی لیکرت (۴) یعنی بین ۴.۹۷ تا ۴.۱۴ است.

عدم تمدید کارت اعتباری و تاثیر منفی انتشار در مجلات دسترسی آزاد بر پیشرفت حرفه ای با میانگین ۷۹/۳ و ۶۴/۳ کمتر از میانگین فرضی لیکرت بعنوان دو گویه نسبتا کم اهمیت ارزیابی شده اند.

رتبه	گویه	میانگین
۱	دریافت هزینه انتشار از نویسنده برای انتشار مقاله در مجلات دسترسی آزاد	۵.۵۲
۲	نمایه نشدن و یا کم نمایه شدن مجلات دسترسی آزاد در پایگاههای اطلاعاتی مهمی	۴.۹۷
۳	برداشت نادرست همکاران بدلیل انتشار در مجلات دسترسی آزاد فقط بخاطر پرداخت پول	۴.۸۲
۴	دیدگاه تجاری ناشران مجلات دسترسی آزاد (بدلیل دریافت هزینه انتشار)	۴.۵۴
۵	مسئله سرقت علمی و استفاده نادرست از مقاله درسیستم دسترسی آزاد	۴.۳۵
۶	فقدان گارانتی برای قابلیت دسترسی بلند مدت و پایدار در مجلات دسترسی آزاد	۴.۲۷
۷	انتشار مقالات با کیفیت پایین (فقط بخاطر پرداخت هزینه به ناشر منتشر شوند)	۴.۱۸
۸	داوری ضعیف و کیفیت پایین بیشتر مجلات دسترسی آزاد	۴.۱۷
۹	پرستیژ و ضریب تاثیرنسبتا پایین مجلات دسترسی آزاد	۴.۱۴
۱۰	نگرانی در خصوص جامعیت و یکپارچگی مقاله درسیستم دسترسی آزاد	۴.۰۹
۱۱	عدم تمدید اعتبار کارت اعتباری بین المللی برای پرداخت هزینه انتشار مجلات دسترسی آزاد	۳.۷۹
۱۲	تاثیر منفی انتشار در مجلات دسترسی آزاد بر پیشرفت حرفه ای	۳.۶۴
	میانگین کل	۴.۳۷

یافته ها

بخش دو: فراوانی و فراوانی تجمعی گویه ها بر اساس طیف لیکرت

درصد	فراوانی		
۷۵/۹	۲۷۵	موافق	دریافت هزینه انتشار از نویسنده برای انتشار مقاله در مجلات دسترسی آزاد
۱۴/۲	۵۲	بی نظر	
۹/۹	۳۶	مخالف	
۶۵/۱	۲۳۷	موافق	نمایه نشدن و یا کم نمایه شدن مجلات دسترسی آزاد در پایگاههای اطلاعاتی مهمی نظیر ISI
۱۸/۴	۶۷	بی نظر	
۱۶/۵	۶۰	مخالف	
۵۸/۸	۲۱۵	موافق	برداشت نادرست همکاران از اینکه انتشار در مجلات دسترسی آزاد فقط بخاطر پرداخت پول است
۲۳/۵	۸۶	بی نظر	
۱۷/۷	۶۵	مخالف	

یافته ها

بخش دو: فراوانی و فراوانی تجمعی گویه ها بر اساس طیف لیکرت

درصد	فراوانی		
۴۹/۶	۱۸۰	موافق	دیدگاه تجاری ناشران مجلات دسترسی آزاد(بدلیل دریافت هزینه انتشار)
۳۱/۴	۱۱۴	بی نظر	
۱۹/۰	۶۹	مخالف	
۴۴/۷	۱۶۳	موافق	مسئله سرقت علمی و استفاده نادرست از مقاله درسیستم دسترسی آزاد
۳۰/۱	۱۱۰	بی نظر	
۲۵/۲	۹۲	مخالف	
۴۳/۲	۱۵۷	موافق	فقدان گارانتی برای قابلیت دسترسی بلند مدت و پایدار در مجلات دسترسی آزاد
۳۲/۷	۱۱۹	بی نظر	
۲۴/۱	۸۸	مخالف	

یافته ها

بخش دو: فراوانی و فراوانی تجمعی گویه ها بر اساس طیف لیکرت

درصد	فراوانی		
۳۹/۱	۱۴۲	موافق	انتشار مقالات با کیفیت پایین
۳۳/۳	۱۲۱	بی نظر	
۲۷/۶	۱۰۰	مخالف	
۴۰/۱	۱۴۶	موافق	داوری ضعیف و کیفیت پایین بیشتر مجلات دسترسی آزاد
۳۰/۵	۱۱۱	بی نظر	
۲۹/۴	۱۰۷	مخالف	
۴۰/۱	۱۴۶	موافق	پرستیژ و ضریب تاثیر نسبتا پایین مجلات دسترسی آزاد
۲۹/۷	۱۰۸	بی نظر	
۳۰/۲	۱۱۰	مخالف	

یافته ها

بخش دو: فراوانی و فراوانی تجمعی گویه ها بر اساس طیف لیکرت

درصد	فراوانی		
۳۴/۶	۱۲۴	موافق	نگرانی در خصوص جامعیت و یکپارچگی مقاله درسیستم دسترسی آزاد
۳۷/۰	۱۳۳	بی نظر	
۲۸/۴	۱۰۲	مخالف	
۲۳/۶	۸۵	موافق	عدم تمديد اعتبار کارت اعتباری بین المللی برای پرداخت هزینه انتشار مجلات دسترسی آزاد
۴۳/۸	۱۵۸	بی نظر	
۳۲/۶	۱۱۸	مخالف	
۲۶/۶	۹۷	موافق	تأثیر منفی انتشار در مجلات دسترسی آزاد بر پیشرفت حرفه ای
۳۱/۰	۱۱۳	بی نظر	
۴۲/۲	۱۵۴	مخالف	

The First National Congress of Libraries and Information Center in Medical Universities
Pathology & Treatment of Information Flow

18-19 november 2014

نخستین همایش ملی کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی

دانشگاه های علوم پزشکی

آسیب شناسی و آسیب زدایی جریان اطلاعات

۲۸-۲۷ آبان ماه ۹۳

بحث و نتیجه گیری

یافته های این پژوهش حاکی از آن است که از بین ۱۲ مورد معرفی شده به عنوان مانع در انتشار مقالات از طریق مجلات دسترسی آزاد، دریافت هزینه انتشار **بعنوان مهمترین عامل یا مانع مورد تأیید اکثریت پاسخگویان قرار گرفته است.**

با توجه به میانگین پاسخ ها، نمایه نشدن در ISI، برداشت نادرست همکاران، دیدگاه تجاری ناشران، مسئله سرقت علمی، فقدان گارانتی، انتشار مقالات کم کیفیت، داوری ضعیف مقالات، پرستیژ پایین مجلات دسترسی آزاد **بعنوان موانعی نسبتاً مهم در عدم انتشار مقاله از طریق مجلات دسترسی آزاد موثر می باشند .**

*The First National Congress of Libraries and
Information Center in Medical Universities
Pathology & Treatment of Information Flow*

18-19 november 2014

نخستین همایش ملی کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی

دانشگاه های علوم پزشکی

آسیب شناسی و آسیب زدایی جریان اطلاعات

۲۸-۲۷ آبان ماه ۹۳

بحث و نتیجه گیری

یافته های پژوهش نشان داد که عدم تمدید کارت اعتباری بین المللی و تاثیر منفی انتشار مقاله در مجلات دسترسی آزاد بر پیشرفت حرفه ای، به عنوان دو عامل **نسبتا ضعیف ارزیابی** شده اند. به عبارت دیگر **اکثر پاسخگویان این دو عامل را به عنوان یک مانع** مورد تأیید قرار نداده اند.

از دیگر عوامل مهم در عدم استفاده از مجلات دسترسی آزاد **عدم آشنایی** با این مجلات می باشد، که در این پژوهش به آن اشاره نشده بود. در حقیقت، برداشت نادرست همکاران در خصوص اینکه انتشار در مجلات دسترسی آزاد فقط به دلیل پرداخت هزینه انتشار است **ناشی از عدم آشنایی کافی با سیستم دسترسی آزاد است**. زیرا ناشرین سنتی مجلات دسترسی بسته نیز اکنون گزینه پرداخت هزینه انتشار و قابل دسترس کردن مقاله را به نویسندگان پیشنهاد می کنند.

بحث و نتیجه گیری

بمنظور استفاده از امتیازات دسترسی آزاد (رویت پذیری، خوانندگان بیشتر و در نتیجه دریافت استناد بیشتر و کسب ضریب تاثیر بالا برای محقق و سازمان مربوطه اش) **پیشنهاد می شود که :**

۱. سازمانهای تابعه پژوهشگران با پرداخت هزینه اشتراک سازمانی به ناشران دسترسی آزاد معتبر، بخشی از هزینه اشتراک را تقبل نمایند تا پژوهشگر با پرداخت مابقی هزینه، امکان انتشار مقاله در این مجلات را داشته باشد.

۲. کمیته های ارزیابی با دادن امتیاز بیشتر به مقاله دسترسی آزاد که ضریب تاثیر مشابهی با مقاله چاپ شده در مجله دسترسی بسته دارد، پژوهشگران را به استفاده از این سیستم ترغیب نمایند.

نهایتا اینکه که صرف دسترسی آزاد به یک مجله، دلیل کافی برای پژوهشگر نیست که آن مجله را برای انتشار مقاله اش انتخاب کند. باید نگرانی های ذکر شده بنحوی کاهش یابند تا پژوهشگر به انتشار مقاله بصورت دسترسی آزاد ترغیب شود و در نتیجه جریان اطلاعات با کیفیت تسهیل گردد.

با تشکر از توجه
شما